

Satversmes tiesas sēdes stenogramma

2002.gada 26.novembrī

Lieta nr.2002-15-01

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs

Aivars Endziņš

A.Endziņš

Satversmes tiesas sēdi lietā nr.2002-15-01 "*Par likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 1.apakšpunkta daļā "no 1991.gada 1.janvāra" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 91. un 109.pantam*" pasludinu par atklātu.

Lietu izskata Satversmes tiesa pilnā sastāvā:

tiesneši Juris Jelāgins, Andrejs Lepse, Anita Ušacka, Ilze Skultāne, Ilma Čepāne, Romāns Apsītis un Aivars Endziņš.

Lietas dalībnieki:

pieteikuma iesniedzēju pārstāv Valsts cilvēktiesību biroja Analīzes daļas juriste Anita Kovaļevska. Pilnvara ir lietā.

Saeimu pārstāv pilnvarotais advokāts Gatis Rozmianecs. Pilnvara ir lietā.

Tiesa ir saņēmusi lūgumu no Valsts cilvēktiesību biroja šajā lietā par pieaicināto personu noteikt arī Latvijas Republikas Totalitāro noziegumu izvērtēšanas komisijas priekšsēdētāju Daini Vanagu ar norādījumu, ka Dainis Vanags varētu sniegt informāciju par to, cik personām PSRS būvbataljonos pavadītais laiks ieskaitīts kā politiskajās represijās pavadīts laiks, par šo personu vecumu, par politiski represētā statusa piešķiršanu šādām personām un citu informāciju par šādām personām, kas varētu sekmēt vispusīgu un objektīvu lietas izskatīšanu.

Kāds ir Saeimas pārstāvja viedoklis?

G.Rozmianecs

Godātā tiesa! Uzskatu, ka šodien iesniegt šādu lūgumu ir ļoti nekorekti, jo pieteicējam jau bija pašam visi šie apstākļi jānoskaidro. Un pie pieteikuma iesniegšanas jau vajadzēja zināt. Turklāt šis te jautājums... es varbūt vārds vārdā neatceros, bet lietas materiālos jau šāds lūgums bija Cilvēktiesību birojam jau dots šo informāciju sniegt - cik cilvēku, par ko, pēc kurām normām... Tā kā šodien aicināt cilvēku, kurš nu tagad mums to stāstīs... materiālus, kuri nav lietas materiālos, man šķiet, ka tas ir nekorekti.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies.

Šis lūgums ir saņemts 20.novembrī, tātad jau tajā periodā, kad lietas dalībnieki var iepazīties ar lietas materiāliem.

Kāds ir tiesas viedoklis?

Tiesa, apspriežoties uz vietas, nolēma dot iespēju Dainim Vanagam sniegt šo informāciju.

Vai lietas dalībniekiem ir kādi lūgumi?

Cilvēktiesību biroja pārstāvim? Nav? Paldies.

Līdz ar to tiek uzsākta lietas izskatīšana pēc būtības. Tiks nolasīts tiesneša ziņojums.

Lūdzu, Skultānes kundze!

I.Skultāne

2002.gada 24.jūlijā Satversmes tiesas Otrā kolēģija pieņēma lēmumu par lietas ierosināšanu pēc Valsts cilvēktiesību biroja pieteikuma, kurā tas apstrīd likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 1.apakšpunkta daļā "no 1991.gada 1.janvāra" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 91. un 109.pantam".

Lieta ierosināta, dodot tai nosaukumu "Par likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 1.apakšpunkta daļā "no 1991.gada 1.janvāra" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 91. un 109.pantam".

Saeimas atbildes rakstu Satversmes tiesa ir saņēmusi šā gada 19.augustā.

Lietas sagatavošanas gaitā papildu tika pieprasīti paskaidrojumi un dokumenti no Saeimas, Valsts cilvēktiesību biroja un Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras.

Minētās institūcijas atbildes ir iesniegušas.

Atbildes vēstules kopā ar papildu iesniegtajiem dokumentiem ir pievienotas lietai.

Bez tam lietai ir pievienoti normatīvo aktu teksti, izraksti no Saeimas sēžu stenogrammām un arī citi materiāli.

Lēmums par lietas nodošanu izskatīšanai pieņemts 25.oktobrī šajā gadā un paziņojums par lietas izskatīšanu publicēts laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" 2002.gada 29.oktobrī.

Lietas dalībniekiem par tiesas sēdi paziņots rakstiski 25.oktobrī un ar lietas materiāliem ir iepazītināti gan pieteikuma iesniedzēja pārstāvis - juriste Anita Kovaļevska, gan arī Saeimas pārstāvis - zvērināts advokāts Gatis Rozmāņecs.

A.Endziņš

Paldies.

Vai tiesnešiem ir kādi jautājumi? Nav.

Tad vārds tiek dots pieteikuma iesniedzēja pārstāvei Anitai Kovaļevskas kundzei. Lūdzu.... lietas faktisko apstākļu izklāstam, juridiskajam pamatojumam un atgādinu, ka saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 28.panta 6.punktu runas ilgums nedrīkst būt ilgāks par 30 minūtēm.

A.Kovaļevska

Paldies.

Godātā Satversmes tiesa! Godātais Saeimas pārstāvis! Cienījamie klātesošie!

Šodien tiek izskatīta lieta, kas skar Latvijas pensionārus un, tas ir, par likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 1.apakšpunkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmei".

Satversmes 109.pants nosaka, ka ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma gadījumā. Konstitucionālo tiesību uz sociālo nodrošinājumu vecuma gadījumā saturs ir konkretizēts Pensiju likumā.

Ar likumu "Par valsts pensijām", kas tika pieņemts 1995.gada 23.novembrī un stājās spēkā 1996.gada 1.janvārī, tika izveidota jauna pensiju sistēma, kas tika balstīta uz iemaksām. Taču cilvēki, kas bija strādājuši pirms tam un kas jau aizgājuši pensijā, uz viņiem šī jaunā sistēma pilnībā nevarēja attiekties. Taču, teiksim, bija nepieciešams zināms regulējums arī attiecībā uz šīm personām un tas tika ietverts likuma pārejas noteikumos.

Pārejas noteikumu 16.punkta 1.apakšpunkts paredzēja, ka personām, kas ir aizgājušas pensijā pirms šī likuma spēkā stāšanās, ir tiesības uz pensiju pārrēķinu, ja ir papildināts līdz 1996.gada 1.janvārim uzkrātais apdrošināšanas stāžs. Šādā veidā tika papildināts stāžs ar jebkuru periodu darbā vai darbam pielīdzinātu periodu, kas iepriekš kaut kādu iemeslu dēļ nebija ieskaitīts stāžā. Šie iemesli bija visdažādākie: tie varēja būt iestādes, pašas personas kļūda, vai arī kādi jaunatklāti apstākļi.

Ir gadījumi, kad, teiksim, ir kļūdījusies varbūt Sociālās apdrošināšanas aģentūra, ir gadījumi, kad ir kļūdījusies kāda iestāde izdodot izziņu; ir gadījumi, kad ir kļūdījušies darba devēji, kas atbildēja par dokumentu iesniegšanu cilvēkam aizejot pensijā. Tāpat arī cilvēki paši reizēm, teiksim, varbūt nav iesnieguši dokumentus visus, kas bija nepieciešami un arī tādi gadījumi, ka cilvēkam nemaz... teiksim, cilvēkam iepriekš nemaz nebija iespējams iesniegt kādus dokumentus, jo tika pieņemti varbūt jauni lēmumi, tika atzīti jauni fakti un tātad tikai pēc šo faktu atzīšanas cilvēks varēja lūgt, lai viņam šo periodu ieskaita.

Tā tas notika, līdz 1999.gada 5.augustā tika izdarīti grozījumi pārejas noteikumu 16.punkta 1.apakšpunktā.

Šie grozījumi noteica, ka tātad ar 2000.gada 1.janvāri pensiju pārrēķināt var tikai tad, ja ir papildināts stāžs par periodu no 1991.gada līdz 1996.gadam. Taču mēs uzskatām, ka šāds... šie grozījumi ir pretrunā ar Satversmes 109.pantu. Šo grozījumu dēļ cilvēkiem vairs nav iespēja lūgt pārrēķinu par to periodu, kas bija līdz 1991.gadam. Tādā veidā cilvēkiem netiek ieskaitīti apdrošināšanas stāžā un pie pensijas apmēra noteikšanas netiek ņemts vērā būtiski... teiksim, bieži vien tie ir lieli laika periodi.

Kā jau es minēju, tie iemesli, kādēļ iepriekš netika šie periodi ierēķināti, ir visdažādākie - gan iestādes kļūdas, gan arī daļai cilvēku pašu vainas dēļ. Taču mēs uzskatām, ka, ja cilvēks ir strādājis, ja cilvēks ir pavadījis izsūtījumā vai represijās noteiktu laiku un likumā ir paredzēts, ka šis laiks ir ieskaitāms apdrošināšanas stāžā, tad tā tam arī ir jānotiek un nav pamata noteikt ierobežojumu termiņa ziņā.

Turklāt, vēl būtu jāņem vērā tas, ka saskaņā ar Sociālās apdrošināšanas aģentūras teikto, tikai pēdējo divu gadu laikā Sociālās apdrošināšanas aģentūra cilvēkiem vienmēr izsūta lēmumu,

kurā ir ierakstīts, kādi periodi ir ieskaitīti un kādu iemeslu dēļ tie ir ieskaitīti apdrošināšanas stāžā. Līdz tam cilvēks šādu informāciju saņēma tikai īpaši to pieprasot.

Un šeit ir jāņem vērā arī tas, ka... teiksim, ka viena no šīm grupām ir arī cilvēki, kas ir bijuši nodarbināti PSRS Iekšlietu ministrijas galvenās rūpniecības uzņēmumu celtniecības pārvaldes nr.907 pārzinātajos darbos. Un šie darbi sākotnēji cilvēkiem tika ieskaitīti galvenokārt kā parasts darba periods vienkāršā... parastā apmērā, taču 2000.gada 26.jūnijā Ģenerālprokuratūra atzina, ka šis periods ir uzskatāms par politiskajās represijās pavadītu laiku un līdz ar to pensijās tas būtu ieskaitāms trīskāršā apmērā. Taču, tā kā bija izdarīti grozījumi pārejas noteikumu 16.punkta 1.apakšpunktā, tad šīm personām nebija iespējams pārrēķināt un nebija iespējas šo periodu pienācīgā apmērā ieskaitīt viņu apdrošināšanas stāžā.

Līdz ar to mēs uzskatām, ka tādējādi tiek ierobežotas personu tiesības, Satversmē garantētās tiesības uz sociālo nodrošinājumu, jo šo grozījumu rezultātā cilvēks nevar saņemt pensiju pilnā apmērā, kā tas būtu... kāda viņam pienāktos saskaņā ar likumu.

Turklāt mēs uzskatām, ka apstrīdētā norma ir pretrunā arī ar Latvijas Republikas Satversmes 1.pantu. Latvijas Republikas Satversmes 1.pants nosaka, ka Latvija ir neatkarīga, demokrātiska republika. Un no šī panta izriet virkne tiesiskas valsts principi. Un viens no tiem ir tiesiskās paļāvības princips. Šis princips nosaka, ka valsts iestādēm ir jābūt konsekventām savā darbībā attiecībā uz to izdotajiem normatīvajiem aktiem un cilvēkam ir tiesības paļauties uz tiesību normu pastāvību un nemainīgumu.

Šajā gadījumā personas paļāvās, ka šī iedibinātā kārtība būs spēkā. Cilvēki paļāvās, ka pensijas apmērs būs atkarīgs no viņu apdrošināšanas stāža un ja ar likumu ir paredzēts, ka šis konkrētais periods ir ieskaitāms stāžā, ka tā tas arī notiks. Cilvēki paļāvās uz to, ka šī 16.punkta 1.apakšpunkta noteikums būs spēkā un tas viņiem dos iespēju papildināt stāžu, ja kaut kādu iemeslu dēļ tas nav izdarīts iepriekš. Taču šie grozījumi šo tiesisko... šo cilvēku paļāvību pārkāpj.

Mēs uzskatām, ka vecuma pensija taču ir tāds būtisks jautājums, kurā ir nepieciešama stabilitāte un kuram ir šis ilglaicīgais raksturs un tādēļ cilvēku tiesiskā paļāvība šajā jomā būtu aizsargājama.

Mēs uzskatām arī, ka apstrīdētā norma ir pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmes 91.pantu, kas nosaka, ka cilvēktiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas. Par diskrimināciju tiek uzskatīta atšķirīga attieksme pret personu vai personu grupu, balstoties uz rasi, dzimumu, valodu, reliģisko, politisko pārliecību vai citiem apstākļiem, ja šādai atšķirīgai attieksmei nav objektīva pamata.

Un šajā gadījumā mēs uzskatām, ka ir atšķirīga attieksme un tai nav objektīva pamata.

Pirmkārt, jau šī atšķirīgā attieksme ir vērojama attiecībā, teiksim, uz personām atkarībā no tā laika perioda, par kuru ir papildināts apdrošināšanas stāžs. Ja cilvēks, abos gadījumos tas ir pensionārs, ja viņam ir papildināts stāžs līdz 1991.gadam, tad šobrīd viņam vairs nav iespējas lūgt pensijas pārrēķinu un līdz ar to nav iespējas saņemt pensiju pilnā apmērā, kamēr, ja tiek papildināts stāžs par periodu no 1991. līdz 1996.gadam, tad šāda iespēja ir un cilvēks var saņemt, teiksim, par to periodu arī pensiju.

Atšķirīga attieksme ir vērojama arī atkarībā no tā laika, kad persona iet pensijā. Ja cilvēks ir aizgājis pensijā, piemēram, 1995.gadā, tātad pirms 1996.gada, tad viņam nav iespējams vairs ieskaitīt apdrošināšanas stāžā tos periodus, kurus, varētu, teiksim... par kuriem varētu teikt, ka tie ir kā jaunatklāti apstākļi, kuri tikai kaut kad vēlāk jau pēc pensijas piešķiršanas ir atzīti..

Un tas piemērs man varētu būt šie paši būvniecības darbi, kas tika atzīti par politiskām represijām. Un teorētiski tātad tām personām, kas šobrīd iet pensijā, šo periodu var ieskaitīt apdrošināšanas stāžā un ņemt vērā pie pensijas apmēra noteikšanas. Bet personas, kas ir jau aizgājušas pensijā, viņām nav šādas iespējas. Lai gan it kā šīs abas personas būtu... viņas ir pavadījušas šajos darbos, viņas abas ir cietušas no politiskajām represijām. Taču jāsaka gan, ka šajā gadījumā tieši attiecībā uz būvniecības darbiem apstrīdētā norma ir skārusi, varbūt jāsaka, tieši visasāk un visnetaisnīgāk, jo būtībā praktiski gandrīz nav neviens cilvēks, kuram šo stāžu vispār varētu ieskaitīt šobrīd.

Kā paskaidros tuvāk Vanaga kungs, tad būtībā, teiksim, šis stāžs tiek ieskaitīts personām tikai tām, kuras šobrīd iet pensijā vai kurām tiek no jauna piešķirts represētā statuss. Taču šādu personu Latvijā praktiski nav un Vanaga kungs sīkāk varēs paskaidrot, kāpēc šādu personu nav.

Un līdz ar to mēs uzskatām, ka apstrīdētā norma ir pretrunā ar Satversmes 1., 91. un 109.pantu un lūdzam atzīt Satversmes tiesu likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 1.apakšpunkta daļā "no 1991.gada 1.janvāra" neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes iepriekšminētajiem pantiem.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies.

Kādi jautājumi būtu tiesnešiem? Apsīša kungs. Lūdzu!

R.Apsītis

Sakiet, vai jūsu pieteikums tika iesniegts Satversmes tiesā balstoties tikai uz varbūt dažu pilsoņu sūdzībām vai arī to bija diezgan daudz? Vai jūs paši to tā izdomājāt?

A.Kovalevska

Nu jāsaka, ka mēs paši to neizdomājām. Mēs saņēmām vairākas sūdzības. Mēs esam saņēmuši apmēram 10 rakstiskas sūdzības līdz pieteikuma iesniegšanai un apmēram 15 mutiskas sūdzības un konsultācijas pa tālruni un vēl joprojām cilvēki griežas ar šiem jautājumiem.

R.Apsītis

Paldies.

A.Endziņš

Paldies.

Čepānes kundze.

I.Čepāne

Man ir jautājums. Jūs teicāt, ka šie grozījumi skar daļu politiski represētās personas. Tātad, ja ir divas personas, divi indivīdi, viens indivīds ir jaunāks un otrs indivīds ir vecāks, kas jau ātrāk ir aizgājis pensijā. Tad iznāk tā, ka tieši gados vecākas politiski represētās personas tiek diskriminētas.

A.Kovaļevska

Jā. Bet būtībā jāsaka, ka tas ir tīri teorētiski, jo praktiski tieši attiecībā uz šiem te būvniecības darbiem, nu nav tādu personu praktiski, kas šobrīd ietu pensijā. Tā ir vairāk vai mazāk, teiksim, vienota vecuma grupa, kas visi ir aizgājuši pensijā būtībā pirms 1996.gada. Tā kā nu...

I.Čepāne

Šobrīd tādu gadījumu nav?

A.Kovaļevska

Nu nav. Visi tie cilvēki, kas griežas pie mums, tiem jau pensija ir piešķirta līdz 1996. gadam un viņiem nav iespējams šo periodu ieskaitīt vairs apdrošināšanas stāžā.

I.Skultāne

Jo darba periods 907. pārvaldes darbos... kuros gados notika?

A.Kovaļevska

Nu Vanaga kungs pateiks... Bet tās bija četrdesmito gadu beigas, piecdesmito gadu sākums.... Līdz ar to...

I.Skultāne

Tātad, kas atradās šajos darbos, praktiski viņi jau ir pensijas vecumā.

I.Čepāne

Bet tad jau iznāk tā norma pilnīgi deklaratīva.

A.Kovaļevska

Jā.

A.Endziņš

Vēl man ir jautājums. Jūs pieminējāt, ka grozījumi 1999.gada 5.augustā, kas ir pieņemti... Kad viņi stājās spēkā?

A.Kovaļevska

Viņi stājās spēkā 2000.gada 1.janvārī un mēs uzskatām arī, ka šis periods arī būtībā ir vēl pie tam samērā īss šādai svarīgai normai, jo šiem cilvēkiem ir jāmeklē dažādi dokumenti, viņiem ir, teiksim, jāiet uz tiesu un jāsaka... ka tā kā tas attiecas par periodu līdz 1991.gadam, tad ir vēl grūtāk atrast šos dokumentus, sameklēt. Teiksim, pat ja pieņemtu, ka varētu izbeigt šādu praksi par pārrēķinu., tas atvēlētais periods bija pārāk īss.

A.Endziņš

Stājās spēkā ar 2000.gada 1.janvāri.

A.Kovaļevska

Jā.

A.Endziņš

Bet kad viņi tika publicēti šie grozījumi?

A.Kovaļevska

Šie grozījumi, es tagad nepateikšu precīzi, viņi tika publicēti novembrī manuprāt, jo bija referendums un tad šie...

A.Endziņš

Tātad tas laika posms bija vēl īsāks.

A.Kovaļevska

Jā, tātad no tā brīža, kad cilvēki bija pilnīgi pārliecināti, ka šī norma stāsies spēkā, tas laika posms ir vēl īsāks.

A.Endziņš

Paldies. Vēl ir kādi jautājumi? Nav.

Saeimas pārstāvim?

G.Rozmianecs

Man būtu daži jautājumi.

Es gribētu jums tomēr pavaicāt tādu lietu. Sakiet, vai šī likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumi, vai mēs varam uzskatīt, ka tā tomēr ir reformas īstenošana?

A.Kovaļevska

Daļēji, protams.

G.Rozmianecs

Nu sakiet, vai reformas īstenošana laika periodā var vilkties mūžīgi?

A.Kovaļevska

Nē, noteikti, ka ne mūžīgi, bet es uzskatu, ka šajā gadījumā attiecībā tieši uz šo jautājumu šim reformu periodam vajadzētu vilkties tik ilgi, kamēr vien ir kāds cilvēks, kas ir bijis nodarbināts šajā periodā.

G.Rozmianecs

Paldies.

Tad vēl man jautājums tāds būtu. Šī te norma, kas tāpat ir pieņemta no jauna un kura faktiski tagad dotajā brīdī jau tiek pagriezta kā galvenais strīdus ābols — par šiem darba bataljoniem — nu... vai viņa pati par sevi taču ir laba?

A.Kovaļevska

Šī norma ir tikai viens no šīs lietas aspektiem un tas varbūt būtu, teiksim, tas asākais un būtiskākais, kas parāda to situāciju. Norma pati par sevi ir laba, bet, kā jau teicu, tā ir norma ir deklaratīva un reāli viņa šobrīd nevienam nekādu labumu nedod.

G.Rozmianecs

Tāpat jūs piekrītat tam, ka šai normai vienkārši nav atbilstošas procesuālās normas.

A.Kovaļevska

Ja nebūtu izdarīti šie grozījumi pārejas noteikumu 16.punkta 1.apakšpunktā, tad arī cilvēkiem būtu iespēja pārrēķināt pensiju un iekļaut apdrošināšanas stāžā šo periodu.

G.Rozmianecs

Tur es jums piekrītu, bet uz to brīdi jau, kad tika pieņemti šie grozījumi, kur tika papildināts pārejas noteikumu 1.punkts, jau nebija vairs šīs normas tādā redakcijā, kā viņi bija agrāk, vai ne?

A.Kovaļevska

Nebija

G.Rozmianecs

Tā kā likums... ir, teiksim, veidotājiem un iesniedzējiem, kas gribēja šos grozījumus izdarīt, acīmredzot vajadzēja arī paredzēt procesuālo kārtību.

A.Kovaļevska

Noteikti.

G.Rozmiaņecs

Tas būtu tik daudz.

Tad tomēr es vēl gribētu par šiem objektīvajiem apstākļiem. Jūs savā pieteikumā sakāt, ka nu ir bijuši gadījumi, ziniet, ka no arhīva nav saņemtas ziņas laicīgi... no arhīviem pazuduši dokumenti un bijušas lietas tiesā. Jūs varat nosaukt kādu konkrētu lietu, kas uz to brīdi bija tiesā?

A.Kovaļevska

Par tiesu es jums konkrēti nevaru nosaukt, bet es jums varu pastāstīt dažus piemērus, kādas tās situācijas ir.

Teiksim, situācija ir tāda, ka apdrošināšanas stāžā tiek ieskaitīts arī periods, kuru cilvēks ir pavadījis bēgot. Un cilvēks ir sūtīts no vienas iestādes uz otru iestādi, uz priekšu un atpakaļ, jo neviens īsti nav varējis pateikt, teiksim, cik īsti liels periods viņam ir jāieskaita un gala rezultātā tas periods, kurš būtu jāieskaita, konkrēti jau ir noteikts pēc 2000.gada 1.janvāra. Un cilvēkam... es cilvēku nevaru vainot šādā gadījumā, ka viņš ir nokavējis.

Vai arī, kā jau es minēju, ka Sociālās apdrošināšanas aģentūra tikai pēdējo divu gadu laikā ir ieviesusi praksi, ka piešķirot pensijas, cilvēkam uz rokas tiek izsniegts lēmums, kurā ir ierakstīts, ka, teiksim, jūsu apdrošināšanas stāžā ir ieskaitīts tāds, tāds, tāds un tāds periods un cilvēks it kā var pats pārbaudīt. Līdz šim tas bija tā, ja cilvēki tikai īpaši pieprasīja. Cilvēki būtībā paļaujas uz to, ka viss ir noticis pareizi, viss ir noticis kārtīgi un man ir grūti pārņemt tādām cilvēkam, kas bija griezies pie mums un kurš teica, ka viņš savā darba vietā bija iesniedzis dokumentus par mācīšanos augstskolā, taču kaut kādu iemeslu dēļ, vai nu... teiksim, viņš pieļāva, ka tas bija tāpēc, ka darbiniece, kas bija atbildīga bija jauna un varbūt, teiksim, nepārzināja tik labi, bet kaut kādu iemeslu dēļ tas nebija ņemts vērā un viņš to konstatēja tikai pēc 2000.gada 1.janvāra.

Un teiksim, arī tajos gadījumos varbūt, kad cilvēks pats ir iesniedzis... varbūt nav pilnīgi un pareizi visus dokumentus, man, godīgi sakot, vienalga liekas, ka šim cilvēkam būtu jādod šī iespēja. Ja reiz viņš ir strādājis, tad viņam šis stāžs ir jāieskaita un ne jau cilvēki aiz ļauna prāta, teiksim, neiesniedz šos dokumentus. Tie ir kaut kādi apstākļi, kas viņu ir kavējuši un jāsaka, ka Pensiju likums savā būtībā ir pietiekami sarežģīts un cilvēki viņu nepārziņa, nesaprot un viņi neizprot tās nianšes un ļoti bieži ir, ka cilvēks ir iesniedzis dokumentus, bet, teiksim, tur pietrūkst kaut kādas vienas lietas, viena sīkuma un cilvēks tādā veidā nokavē to termiņu.

Teiksim, nu, tādas ir tās lietas.

G.Rozmiaņecs

Paldies. Nu bet jūs tomēr arī varat man piekrist, ka šos dokumentus jau faktiski varēja sākt meklēt jau stipri sen, pat pirms šī likums spēkā stāšanās. Pamatā visi apstākļi... visi, kas ir šie represītie un tālāk, viņi jau visi to zināja un tas jau bija pat vecajā likumā, teiksim.

A.Kovaļevska

Nu, teiksim, šeit ir vairākas grupas. Viena, kā jau es teicu, ir tie paši būvniecības darbos, kuriem... nu ir šis atzinums tikai... Teiksim, vēl varētu būt ... nu, kāda iespēja būtu cilvēkam meklēt agrāk, ja viņš bija pilnīgi pārliecināts, ka viņa pensijā ir ieskaitīts viss stāžs un teiksim, viņš pamanīja, ka nav ieskaitīts, tikai pēc 2000.gada, kad.... Varbūt viņš pieprasīja pārrēķinu kādu citu iemeslu dēļ un teiksim, viņš pieprasīja informāciju un...vai, teiksim viņš sarunās ar savu kaimiņu, ar kuru viņš visu dzīvi ir dzīvojis plecu pie pleca un viņš tagad konstatē, ka viņš mazāku pensiju saņem. Tāpēc es uzskatu, ka šajā gadījumā nav uzskatāms tas par objektīvu, ka viņam bija iespējams meklēt ilgāk termiņu. Nu dažiem varbūt bija... bet vienalga es uzskatu, ka šajā gadījumā, ja cilvēks reiz ir strādājis, viņam ir jādod iespēja šo periodu ieskaitīt.

G.Rozmianecs

Bet vai tomēr cilvēkam nav laicīgi jāinteresējas par savām lietām?

A.Kovaļevska

Cilvēkam ir jāinteresējas, bet šeit arī, kā es jau teicu, tās visas lietas ir pietiekami sarežģītas. Cilvēki bieži tiek sūtīti no vienas iestādes uz otru. Cilvēki... teiksim, viņi arī būtībā ļoti bieži nezin, ko īsti vajag un kādu precīzi... Viņš atnes kaut kādus dokumentus pilnā pārliecībā, ka šie dokumenti ir pietiekami, bet izrādās, ka tie dokumenti nav bijuši pietiekami un arī pat tad, teiksim, ja cilvēks... nu, ja viņš zināja, ka viņam vajag šos dokumentus, es vienalga uzskatu, ka cilvēkam ir jādod iespēja.

G.Rozmianecs

Tātad tomēr arī virknē gadījumu tomēr šie apstākļi nav objektīvi... Jo nevar teikt par objektīvu apstākli, acīmredzot, ja mums šodien vai rīt ir vajadzīga arhīva izziņa un mēs šodien tikai viņu pieprasām.

A.Kovaļevska

Nu varbūt to nevarētu nosaukt par objektīvu apstākli, bet jāsaka, ka tādu gadījumu, kad cilvēks tiešām pats savas... nezinu, ja to var nosaukt par... nolaidības dēļ ir kavējies... Visvairāk tiešām ir tādu gadījumu, kad ir bijušas kādas kļūdas, kad cilvēks ir, teiksim, ka viņš ir bijis pārliecināts, ka viss ir ieskaitīts un ka viss ir pareizi. Bet arī šādā gadījumā, kad cilvēks, teiksim, sāk interesēties varbūt tikai 2000.gada vidū vai 2000.gada beigās par to, ka viņam vēl varētu ieskaitīt tādu periodu un ka vajag tam kādu izziņu, vienalga, es uzskatu, ka ja reiz cilvēks ir strādājis vai ja reiz cilvēks ir bijis izsūtījumā, tad viņam ir jāieskaita šis periods, ja reiz likums to paredz.

G.Rozmianecs

Paldies, man vairāk jautājumu nav.

A.Endziņš

Paldies.

Tiesnešiem ir vēl kādi jautājumi?

Man būtu tāds jautājums. Kā jūs domājat... cik ilgs laiks apmēram ir vajadzīgs, lai cilvēks saņemtu izziņu no arhīva vai, teiksim, arī konstatētu, ka arhīvā šādas izziņas nav un lai pēc tam grieztos jau tiesā un tiesa izskatītu lietu juridiskā fakta konstatācijai.

A.Kovaļevska

Nu jāsaka, ka man ir ļoti grūti pateikt, jo, teiksim, te ir jāņem vērā ļoti daudzi apstākļi. Ja cilvēks ir no lauku rajoniem, viņam vispirms ir jāatbrauc no attiecīgajiem arhīviem, varbūt jāuzraksta pieteikums. Teiksim, kā man ir zināms, piemēram, vasarā arhīva darba laiki ir ierobežoti, kas arī apgrūtina cilvēku... Nu, godīgi sakot, es nezinu to tīro termiņu, kas, teiksim, ja cilvēks iesniedz to pieteikumu, es nevaru pateikt, kāds ir tas termiņš, bet... nu es pieļauju, ka tas ir pietiekami ilgs termiņš, kamēr, teiksim, šo visu lietu var izvest līdz galam - saņemt izziņu, iesniegt prasību tiesā...

A.Endziņš

Es uzdevu to jautājumu tāpēc, ka es šodien saņēmu vienu sūdzību šādā te aspektā, kur arī cilvēks ir konstatējis, ka arhīvā ziņu nav un tiesas ceļā juridiskā fakta konstatācija par darbu tēva saimniecībā... piecu gadu termiņš.... ko tiesa ir atzinusi 1999.gada pašā nogalē... Un līdz ar to vilciens ir aizgājis. Paldies.

Ir vēl kādi jautājumi ? Ja jautājumu nav, paldies.

A.Kovaļevska

Paldies.

A.Endziņš

Vārds tiek dots Saeimas pilnvarotajam pārstāvim - zvērinātajam advokātam Gatim Rozmianeca kungam.

Arī jūs brīdinu, ka runas laiks lietas faktisko apstākļu pamatojuma izklāstam 30 minūtes.

Lūdzu!

G.Rozmianecs

Augsti godātā tiesa! Tātad šodien man kā atbildētājam kā Saeimas pārstāvim ir uzticēts šis nepateicīgais darbs - pārstāvēt atbildētāju. Bet neskatoties uz to, es esmu pārliecināts par to, ka arī lai kāds būs spriedums šajā lietā, tas būs taisnīgs un objektīvs, jo to pieņems valsts gudrākie prāti.

Mans necilais uzdevums ir izklāstīt Saeimas viedokli, tādējādi palīdzot noskaidrot taisnību līdz galam.

Tātad pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 1.apakšpunkta daļa "no 1991.gada 1.janvāra" neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 1., 91. un 109.pantam. Šādam viedoklim kategoriski nevar piekrist.

Tātad, pirmkārt, par apstrīdētās tiesību normas atbilstības Satversmes 109.pantam. Satversmes 109.pants cita starpā nosaka, ka ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma gadījumā. Kā pareizi ir atzinusi Satversmes tiesa, analizējot šīs Satversmes normas saturu 2001.gada 26.jūnijā spriedumā lietā nr.2002-02-0106 šajā normā, citēju, "nav noteikts ne konkrēts vecums, ar kādu personai rodas tiesības uz vecuma pensiju, ne pensijas apmērs, ne arī kādi īpaši pensijas shēmas noteikumi". Satversme ar šo normu nebūt negarantē, ka visām personām rodas tiesības saņemt vecuma pensiju vienādā vecumā. Līdz ar to šī norma paredz un pieļauj zināmas atšķirības sociālā nodrošinājuma saņemšanā.

Šīs konstitucionālās tiesības saturs ir noteikts vairākos likumos. Arī likumā tātad "Par valsts pensijām". No kā viennozīmīgi izriet, ka Satversmes 109.pants nekādā gadījumā neparedz šādu konkrētu detaļu, kā pensiju pārrēķināšanu. Apstrīdētā norma neattiecas tikai un vienīgi uz pensijas pārrēķināšanu. Nav ne mazākā pamata runāt par tās neatbilstību Satversmes 109.panta.

Likums "Par valsts pensijām" tika pieņemts 1995.gada 2.novembrī. Pilnībā arī reformējot līdzšinējo pensiju sistēmu un ieviešot jaunu, kas veidota kā apdrošināšanas sistēma, ka personas pensijas apmērs ir atkarīgs no nodarbinātības periodā veiktajām iemaksām. Likums stājās spēkā 1996.gada 1.janvārī.

Taču, kā to norādījusi Satversmes tiesa, uz personām, kuras pensiju pieprasa arī par laika periodu pirms 1996.gada 1.janvāra, nodarbinātās personas pensiju apdrošināšanas sistēma nav attiecināma pilnībā. Tā sacīts 2002.gada 19.marta spriedumā.

Šādiem gadījumiem izstrādāti un piemērojami attiecīgi pārejas noteikumi. Pārejas noteikumu 16. punkts paredz, ka vecuma pensijas, kas piešķirtas pirms likuma spēkā stāšanās, tas ir, pirms 1996.gada 1.janvāra, netiek pārrēķinātas. Izņemot šī punkta apakšpunktos noteiktos gadījumus.

Šobrīd spēkā esošā pārejas noteikumu redakcijas 16.punkta 1.apakšpunkts cita starpā noteica, ka pensija tiek pārrēķināta, ja ir papildināts no 1991.gada 1.janvāra līdz 1996.gada 1.janvārim uzkrātais apdrošināšanas stāžs. Apstrīdētā tiesību norma pati par sevi nav pamats vecuma pensijas saņemšanai un tādējādi nav arī pamats Satversmes 109.pantā garantēto tiesību uz sociālo nodrošinājumu vecuma gadījumā realizēšanai. Apstrīdētā norma nosaka tikai pārrēķināšanas kārtību: pirms 1996.gada 1.janvāra vecuma pensiju personai piešķīra saskaņā ar attiecīgajā brīdī spēkā esošajām tiesību normām. Valsts atbilstoši spēkā esošajam tiesiskam regulējumam ir nodrošinājusi personu ar vecuma pensiju un tādējādi ir realizējusi tās tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma gadījumā, kā to garantē Satversme.

Tātad apstrīdētās tiesību normas priekšmets ir jau piešķirtās pensijas pārrēķināšanas iespēja. Pārejas noteikumu 16.punkta ievaddaļā ietverta vispārējā norma, ka piešķirtās pensijas netiek pārrēķinātas. Tomēr likumdevējs šai normai ir noteicis virkni izņēmumu. Sākotnēji likumdevējs kā vienu no pārrēķināšanas pamatiem noteica gadījumu, kad ir papildināts uzkrātais apdrošināšana

stāžs un neaprobežoja to ar konkrētu termiņu. Persona jebkurā laikā varēja prasīt pensijas pārrēķināšanu, neatkarīgi no tā, cik sen bija izdoti dokumenti, kas apliecināja tā tiesības uz apdrošināšanas stāža papildināšanu.

Šāda personai maksimāli labvēlīga kārtība pastāvēja līdz 2000.gada 1.janvārim. 1999.gada 5.augustā likuma līdzšinējā kārtība tika grozīta nosakot termiņa ierobežojumus pensijas pārrēķināšanai. Termiņš izriet no 1990.gada 14.decembrī pieņemtā likuma par sociālo nodokli, kas paredzēja speciālu maksājumu veikšanu, lai persona varētu pretendēt uz sociālās apdrošināšanas pakalpojumiem, to skaitā, vecuma pensiju.

1999.gada 5.augustā izdarot grozījumus likumā "Par valsts pensijām" Saeima ne tikai grozīja apstrīdēto tiesību normu, bet veica arī virkni citu grozījumu. Tajā skaitā likums tika papildināts ar pārejas noteikumu 23.punktu, nosakot, ka gadījumā, ja persona iegūst tiesības uz pensijas palielināšanu sakarā ar apdrošināšanas piemaksu papildināšanu par periodu pirms pensijas piešķiršanas pārrēķināšanu, pensija pārrēķināma ar tās piešķiršanas pārrēķināšanas dienu.

Līdz ar to uz personām, kuras bija pensionējušās pirms spēkā esošā likuma "Par valsts pensijām" spēkā stāšanās, attiecināmi 16.punkta noteikumi, bet uz personām, kuras pensionējušās pēc likuma spēkā stāšanās - 23.punkta noteikumi. Tādējādi ir vienādota kārtība attiecībā uz laika periodu, par kuru persona, neatkarīgi no pensionēšanas brīža var prasīt vecuma pensijas pārrēķināšanu, lai gan pārejas noteikumu 23.punktā nav minēts konkrēts datums, tas nosaka pensijas palielināšanas iespējas sakarā ar apdrošināšanas iemaksu papildināšanu, kuras tika ieviestas kopš 1991.gada 1.janvāra.

Un tagad visi pārrēķini balstās uz šo pamatu, ka tiek palielinātas apdrošināšanas iemaksas.

Pieteikuma iesniedzējs pieteikumā norāda, ka pēc apstrīdētās tiesību normas pieņemšanas un spēka stāšanās pēc tam... tāpat pēc 2001.gada 20.decembrī ir izdarīti grozījumi likumā "Par valsts pensijām", saskaņā ar kuriem ir papildināts pārejas noteikumu 1.punkta 10.apakšpunkts. Un konkrēti: darbam pielīdzināts periods PSRS galvenās rūpniecības uzņēmumu celtniecības pārvaldes nr.907 pārzinātajos darbos. Šis punkts pamatā attiecas tikai uz Igaunijā, Silomē bijušo darba bataljonu. Pieteicējs norāda, ka šīs personas nevar pārrēķināt pensijas. Taču šeit jāņem vērā, ka šo grozījumu pieņemšanas brīdī pārejas noteikumu 16.punkta 1.apakšpunkts jau bija patreizējā redakcijā. Tātad deputāti, kas iesniedza šos grozījumus diemžēl neiesniedza procesuālo normu, kas tad būtu paredzējusi kārtību, kā pārrēķināmas piešķirtās pensijas. Tātad procesuālās normas trūkuma dēļ nevar realizēt materiālo tiesību normu.

Šāda neatbilstība jālabo vispārējā likumdošanas kārtībā. Turklāt atļaušos norādīt, ka šis jautājums ir ārpus ierosinātās lietas ietvariem un tiesai nav pamata par to lemt. Tātad nav pamata pieteikumu izskatīt uz citiem pamatiem, kā tas norādīts pieteikumā.

Te gan papildus jāatceras, ja mainās statuss cilvēkam, kurš ir jau pensijā, tas ir, tiek iegūts politiski represētās personas statuss, tad pastāv šī iespēja pārrēķināt saskaņā ar pārejas noteikumu 10.punkta 4.apakšpunktu.

Tālāk pāriešu pie otrā jautājuma. Un šis ir jautājums par apstrīdētās tiesību normas atbilstību Satversmes 1.pantam.

Tātad, Satversmes 1.pants nosaka, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. No šajā pantā ietvertā demokrātiskās valsts jēdziena izriet tiesiskās paļāvības princips, uz ko atsaucas pieteikuma iesniedzējs. Satversmes tiesa ir atzinusi 1998.gada 10.jūnija spriedumā, ka tiesiskās paļāvības princips nosaka, ka valsts iestādēm ir jābūt konsekventām savā darbībā attiecībā uz to izdotajiem normatīvajiem aktiem. Jāievēro tiesiskā paļāvība, kas personām varētu rasties uz konkrētā normatīvā akta pamata. Tātad jānoskaidro, vai konkrētā gadījumā varēja rasties šāda paļāvība vai nevarēja rasties.

Tiesiskās paļāvības princips, manuprāt, neietver nosacījumu, ka reiz noteikta tiesiskā regulējuma spēkā esamība ir neaprobežota laikā un šo regulējumu nekad vairs nedrīkst mainīt. Tiesiskās paļāvības princips nav garantija tam, ka pastāvošais tiesiskais regulējums būs mūžīgs. Pastāvot noteiktiem apstākļiem ir pieļaujams grozīt arī tādas tiesību normas, kas skar cilvēku tiesības. Un nevajag jaukt tiesisko paļāvību ar pašpaļāvību, ka gan jau man to pensiju kādreiz pārrēķinās, neatkarīgi no tā, kad es tur tos dokumentus aiznesīšu.

Gribu vērst jūsu uzmanību, ka ar attiecīgajiem grozījumiem, pirmkārt, netika vispār atcelta pensijas pārrēķināšanas iespēja, bet tika vienādots tiesiskais regulējums attiecībā uz laika periodu, par kuru persona neatkarīgi no pensionēšanas brīža pirms vai pēc jaunā likuma "Par valsts pensijām" spēkā stāšanās var prasīt pensijas pārrēķināšanu. Tātad nu tas atvieglo arī pensijas aprēķināšanas administrēšanu.

Otrkārt. Apstrīdētā tiesību norma nestājās spēkā vispārējā kārtībā, bet indivīdiem vēl tika dots laiks izmantot līdzšinējo kārtību. Kopā ņemot personai tika piešķirtas iespējas gandrīz deviņus gadus uzrādīt pierādījumus, kas apliecina tā apdrošināšanas stāžu par jebkuru periodu vai arī laika posmu pirms valstiskās neatkarības atjaunošanas. Likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumi ir salīdzinoši apjomīgi. Tas izskaidrojams ar nepieciešamību reglamentēt pāreju no vecās pensiju sistēmas uz jaunu. Tiesību normu ietveršana pārejas noteikumos pati par sevi norāda, ka jau sākotnēji ir paredzēts šādu tiesību normu darbību aprobežot laikā, lai reglamentētu jautājumus konkrētā pārejas periodā. Ir jāsaprot pati būtība, ka likumā noteiktais pārejas periods faktiski ir reformas īstenošanas laiks. Bet neviena reforma nevar vilkties mūžīgi un nevar paļauties uz to, ka pensiju varēs pārrēķināt mūžīgi par laika periodiem tālā vēsturē. Un nevarēja rasties šeit nekāda mūžīgā paļāvība. Turklāt likuma pārejas noteikumu 16.punkta pamattēze ir, ka pensijas, kas piešķirtas līdz 1996.gada 1.janvārim, nepārrēķinās. Šo pārrēķināšanu varēja veikt līdz pat 2000.gada 1.janvārim bez jebkādiem ierobežojumiem.

Man ir tikai viens jautājums: kur šīs personas, kam bija tiesības pārrēķināt uz pārejas noteikumu 16.punktu 1.apakšpunkta pamata, ko viņas darīja visus šos gadus. Nu nevar par savu neizdarību un kūtrumu tagad vainot Saeimu, ka, lūk, pieņemtā tiesību norma neatbilst Satversmei.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka daudzi cilvēki iespēju pārrēķināt nevarēja realizēt objektīvu iemeslu dēļ. Piemēram, tātad arhīvos nav saglabājušies dokumenti un lietas ir tiesā, bet nu pagaidām es gan neredzēju šos objektīvos iemeslus, jo šiem objektīvajiem iemesliem ir jābūt konkrētiem, ka cilvēks savlaicīgi ir vērsies vajadzīgajās institūcijās, savlaicīgi reaģējis uz to, nevis visu to atlicis uz pēdējo brīdi.

Viennozīmīgi ir saprotams, ka jebkura reforma ir jāpabeidz iespējami īsā un objektīvā laika posmā. Tas ir valsts un visas sabiedrības interesēs. Paskatīsimies kaut vai īpašuma reformu Latvijas Republikā. Piemēram, likumā "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" bija noteikti vairākkārtēji termiņi pieteikumu iesniegšanai. Tad beigās bija beidzamais termiņš noteikts, līdz kuram datumam drīkst iesniegt tiesā pieteikumus par īpašuma tiesību atjaunošanu. Neskatoties uz to visu, vienalga pēc tam kāds attapās, ka viņam arī vajag, ka viņš nez kāpēc vēl ir nokavējis.

Šajā sakarā man bija konkrētas lietas un Latvijas Republikas Augstākā tiesa, lietas numurs PAC-90, 2001.gadā, konstatēja, ka visi iespējamie termiņi atjaunot īpašuma tiesības ir beigušies. Tātad šī reforma bija beigusies un šeit ir tā pati analogija. Reformai kaut kad ir jābeidzas. Un ja daži cilvēki to ir nokavējuši, tad tas nevar būt par pamatu uzskatam, ka norma ir neatbilstoša Satversmes attiecīgajam punktam.

Tas tikai norāda uz to, ka jebkuram pārejas periodam ir robežas un ar to vajag rēķināties un vajadzēja rēķināties. Papildus tam jāuzsver vēlreiz, ka šie likuma grozījumi, ar kuriem tika ieviesta apstrīdētā norma, tika pieņemta 1999.gada 5.augustā, bet spēkā stājās tikai 2002.gada 1.janvārī. Tātad bija dots vēl iespējamais laiks, lai cilvēki saved kārtībā savas lietas.

Šeit gribu atgādināt, ka apstrīdētā norma regulē tikai pensiju pārrēķināšanas kārtību, bet neattiecas uz pensiju piešķiršanas kārtību. Likuma "Par valsts pensijām" 30.panta 4.daļa faktiski paredz, ka 12 mēnešus var meklēt dokumentus un plus vēl saskaņā ar šī paša likuma 33.pantu dod iespēju pensiju saņemt avansā vēl sešus mēnešus. Tā kā nu par to gan nav strīdu, nu bet tomēr...

Tālāk. Gribu pāriet pie 3.sadaļas - pie apstrīdētās tiesību normas atbilstību Satversmes 91.pantam. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā tiesību norma ir pretrunā ar Satversmes 91.pantu, jo rada atšķirīgu attieksmi pret dažādām pensionāru grupām. Pirmkārt, tādēļ, ka vieniem neatkarībā no laika perioda ir dota iespēja pārrēķināt vecuma pensijas, bet citiem šādas iespējas nav.

Otrkārt, tādēļ, ka ir konstatējama atšķirīga attieksme pret personām atkarībā no laika, kad tās pensionējušās.

Ne jebkura atšķirīga attieksme, kas noteikta ar likumu, ir vienlīdzības principa pārkāpums vai diskriminācija. Satversmes tiesa spriedumā lietā nr.2001-02-0106 ir teikusi, ka Satversmes 91.pantā noteiktais, proti, ka cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas jāsaprot tādējādi, ka cilvēka tiesībām ir jābūt vienlīdzīgām, taču tas nenozīmē, ka tām ir jābūt vienādām. Kā pareizi ir norādījusi Satversmes tiesa, vienlīdzības princips pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī vienādos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats. Tas teikts 2001.gada 5.decembra spriedumā.

Kā jau iepriekš minēju, apstrīdētās tiesību normas ieviešana aplūkojama kontekstā ar likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 23.punktu. Atšķirīgai attieksmei, ko apstrīdētā tiesību norma netīši radījusi pret dažādām personām, kuras pensionējušās pirms 1995.gada 2.novembra pieņemtā likuma "Par valsts pensijām" spēkā stāšanās, ir objektīvs un saprātīgs pamats. Apstrīdētās normas pieņemšanas mērķis ir vienādot tiesisko regulējumu attiecībā uz personām, kuras pensionējušās gan pirms, gan pēc likuma spēkā stāšanās.

Likumdevēja izvēlētie līdzekļi apstrīdētajā tiesību normā, kā arī pieteikuma ilgais laika periods, kurā personai bija iespējas uzrādīt pierādījumus, kas apliecina tās apdrošināšanas stāžu par jebkuru periodu, uzskatāmi par samērīgiem attiecīgā mērķa sasniegšanai.

Ievērojot visu iepriekš minēto, es kā Saeimas pārstāvis uzskatu, ka apstrīdētā tiesību norma nav pretrunā ar Satversmes 1., 91. un 109.pantu un lūdzu atzīt pieteikumu par nepamatotu un to noraidīt.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies.

Vai ir jautājumi tiesnešiem? Skultānes kundze. Lūdzu!

I.Skultāne

Man būtu vairāki jautājumi. Pirmais jautājums. Man tomēr palika neskaidrs, kāds tad bija šīs apstrīdētās normas pieņemšanas mērķis. Jūs minējāt to, kas ir arī minēts Saeimas atbildes rakstā, ka tātad mērķis bija vienādot tiesisko regulējumu. Vai tātad tas bija vienīgais un galvenais mērķis, vai tomēr vēl arī kāds cits?

G.Rozmianecs

Faktiski tas ir viens no galvenajiem, bet otrs moments ir arī tas, ka tātad visa šī pārrēķināšana savā būtībā... ar to brīdi tika domāts, lai viņa balstītos tieši uz iemaksām. Uz tām iemaksām, kas būtu tur veiktas papildus. Tātad faktiski iemaksas, lai arī nepersonificētas, sākās no 1991.gada 1.janvāra un tas ir tas otrs iemesls.

Manā rīcībā nav informācijas par citiem iemesliem.

I.Skultāne

Nē, nu būtībā tātad varētu teikt, ka mērķis ir arī šī sociālā budžeta taupīšana, līdzekļu savākšana....

G.Rozmianecs

Nē... šajā gadījumā es nevaru piekrist tam, jo lai gan tas ir pieņemts reizē ar tiem grozījumiem, kur bija šis pasakainais 26.punkts pārejas noteikumos, kurš jau ir atcelts un kad tik tiešām notika budžeta taupīšana... Šajā gadījumā tur šie līdzekļi salīdzinoši ir ārkārtīgi mazi. Un es lietā skatījos par... ja es no galvas nekļūdos, tad par 2000.gadu, man šķiet, tie bija 20 000. Tā kā es nu nedomāju, ka to varētu uzskatīt par kaut kādu milzīgo budžeta taupīšanu, nu bet tas ir mans viedoklis.

I.Skultāne

Tātad nu izejot no tā jūsu minētā mērķa vienādot attieksmi... tātad tas ir saistīts ar šīs administrēšanas vienkāršošanu...

G.Rozmianecs

Nu tam es pat īsti negribētu piekrist. Saeima to bija rakstījusi... Jā, tas bija vienkāršāk. Bet nu tas nu nekādā gadījumā nedrīkst būt arguments un es viņu vispār nepiesaucu kā argumentu tam, ka mēs nu tagad nomainām tiesību normu. Ka nu lūk, mums būs vienkāršāk rēķināt. To es galīgi tā negribētu teikt.

I.Skultāne

Tad otrs jautājums. Vai es pareizi sapratu no jums, ka jūs uzskatāt, ka pensijas reformas pārejas periods jau tad ir beidzies ar 2000.gada 1.janvāri?

G.Rozmianecs

Nē, nē... Nu tas ir domāts kaut kādā periodikā... ka kaut kad, kaut kam ir jāsāk beigties. Pilnībā viņš, protams, nav beidzies.

I.Skultāne

Nu, bet cik ilgs tas pārejas periods pēc jūsu uzskatiem ir pensijas reformai?

G.Rozmianecs

Precīzu skaitli es jums nevaru nosaukt.

I.Skultāne

Nu, bet aptuveni, pēc kāda... kādi apstākļi iestāsies tad, kad mēs varētu teikt, ka pensijas reformas pārejas periods ir beidzies un sāk darboties tikai un vienīgi likums "Par valsts pensijām".

G.Rozmianecs

Nu tur ir jāpaiet savā būtībā tomēr ļoti ilgam periodam, kā man šķiet. Tad ir jānomainās paaudzēm, lai tikai būtu tīri, ka darbojas tikai pensijas likums un tā pamatnormas. Tur nu es jums piekrītu. Nu katrā ziņā es jums piekrītu... Nu viņš ir ilgstošs... Bet nevajag uzskatīt pēc maniem ieskatiem, ka tāpēc nu jebkura norma ir mūžīga. Es ne par velti piesaucu tātad īpašuma reformu. Nu mēs iztēlojamies to situāciju....

I.Skultāne

Labi... nerunāsim patreiz par īpašuma reformu, patreiz runāsim par pensijām.

Nākošais jautājums. Jūs arī minējāt, ka uzskatāt, ka pietiekošs laiks bija, lai pensionāri savestu kārtībā savus dokumentus, jo grozījumi tika pieņemti 5.augustā un stājās spēkā ar 1.janvāri. Vai tā bija? Jo mēs atceramies, ka šie grozījumi tātad bija tie nelaimīgie, kas izgāja cauri

referendumam un būtībā likums tika publicēts tikai 23.novembrī, tātad praktiski mēnesis un viena nedēļa bija cilvēku rīcībā. Vai tas ir pietiekošs laiks?

G.Rozmianecs

Pēdējais periods tik tiešām ir uz vispārējā fona minimāls... Bet te ir jāatceras tā otra lieta, ka to jau varēja darīt sen. Nu nebija jau tā, ka tagad pieņemot šos grozījumus 1999.gada 5.augustā... nu tikai tagad mēs varam skriet uz arhīvu, tikai tagad uz tiesu un visu ķert un grābt. Nu tā nebija.

I.Skultāne

Bet jā... Bet tās personas, kurām, teiksim, bija iestāžu, arhīvu kaut kādu nepareizi veiktu darbu dēļ izdotas kļūdainās izziņas...?

G.Rozmianecs

Nu redziet, tomēr katram ir jāinteresējas par savām lietām un ja tu reiz gāji pensijā, tad tev vajadzēja rēķināt jau pašā sākumā... Nu, piedodiet, mana māte gāja pensijā, es viņai reizes desmit rēķināju, vai tikai viss ir iekļauts un viss ir pareizi, kamēr bija miers. Un tas tomēr ir arguments... Nu, tu ej pensijā, tātad tev būs tā naudiņa, ar ko tu smagajā dzīvē varēsi rēķināties un tu pat neliecies ne zinīs, vai man viņa būs desmit lati vai jebkāda cita summa...

I.Skultāne

Tātad jūs uzskatāt, ka paši cilvēki vainīgi, ka viņiem izsniegtas šīs....

G.Rozmianecs

Pamatā es neredzu tomēr šos objektīvos apstākļus. Jā, es jums piekrītu, ka pēdējais termiņš bija īss... It sevišķi no publicēšanas brīža, bet pirms tam taču laiks. Ko jūs darījāt visu to laiku, man ir jautājums tiem pensionāriem, kuri. ...

I.Skultāne

Un cik ilgs laiks, jūs uzskatāt, tad bija rīcībā pensionāriem?

G.Rozmianecs

Faktiski lielākajai daļai jau tas viss bija jau pat pirms šī te pareiz spēkā esošā pensijas likuma. Tā kā Saeimas darbinieki pareizi ir rēķinājuši... Tur gandrīz bija deviņi gadi.

I.Skultāne

Nu bet daļai bija mazāk. Daļai bija tikai no 1996.gada, jo atsevišķiem...

G.Rozmianecs

Jā, tieši tā.

I.Skultāne

Tā kā gluži nu deviņi gadi nebija.

G.Rozmiaņecs

Es nerunāju par tiem periodiem, kas tagad vispār ir atsevišķi... Tas ir tas, ko mēs jau te runājām par tiem...

I.Skultāne

Nē, bet arī salīdzinot ar 1990.gada pensiju likumu un 1995.gada pensiju likumu arī ir atšķirības.

G.Rozmiaņecs

Jā, ir atšķirības... Piekrītu.

I.Skultāne

Tātad piekrītat, ka tomēr bija mazāks laiks.

Un tad man vēl viens jautājums. Manuprāt, jūs minējāt, bet es nenofiksēju... Ja šobrīd ir persona, kurai jau ir piešķirta pensija un šobrīd viņa iegūst politiski represētās personas statusu. Tad uz kādas normas pamata viņai tiek izdarīti pensijas pārrēķini?

G.Rozmiaņecs

Tātad, ja es nekļūdos un es nekādā gadījumā to nepieļaušu... pārejas noteikumu 10.punkta 4.apakšpunkts. Tieši tā... Tas ir tas, kas dod šo iespēju.

I.Skultāne

Paldies. Patreiz man viss.

A.Endziņš

Vai vēl ir kādi jautājumi tiesnešiem? Apsīša kungs.

R.Apsītis

Man tāds ļoti vienkāršs jautājums. Sakiet, vai apstrīdētā norma ir devusi kādam kādu taustāmu labumu, kam? Pensionāriem, pensiju pārrēķinātājiem? Valstij? Un kādā veidā?

G.Rozmiaņecs

Nu jautājums ir pamatots. Un, ja tā godīgi jāsaka, īsti lielu labumu neredzu. Nē, nu... 20 000 ir liela nauda vispār, bet valstij tas, ko viņa tagad tur būtu izmaksājusi vai ietaupījusi... nu es jums piekrītu, tāda riktīga, īsti liela labumu nav.

A.Endziņš

Čepānes kundze.

I.Čepāne

Man ir jautājums. Sakiet lūdzu, vai paralēli šim likumam, kas regulē arī citkārt politisko represēto personu pensijas saņemšanas kārtību, nebūtu jāskatās vēl citi likumi, kur valsts ir uzņēmusies īpaši rūpēties par šiem pensionāriem, par šiem indivīdiem?

G.Rozmianecs

Es jums piekrišu... un ja personīgi, nepārstāvot Saeimu, viņiem pienāktos daudz vairāk un daudz lielāki atvieglojumi un tā tālāk... Bet nu tas šeit īsti nav strīdus priekšmets un tā īsti jums arī...

I.Čepāne

Kāpēc jūs domājat, ka nav strīdus priekšmets?

G.Rozmianecs

Nu šeit ir runa tieši tāpat par šo pensiju pārrēķināšanu. Nu, jā, protams, viņiem ir vajadzīgas visādas citas tiesības...

I.Čepāne

Un sakiet, lūdzu, kas tad būtu jāparedz? Kur tad būtu jāparedz jūsu minētās procesuālās normas, es tā īsti nesapratu?

G.Rozmianecs

Šeit viņas arī vajadzēja paredzēt. Bet nu šo te grozījumu ierosināja atsevišķi deputāti, nu diemžēl viņi neizstrādāja šo likumprojektu, ko viņi iesniedza... viņi neizstrādāja klāt šīs procesuālās normas. Bet nu to var regulēt vispārējā kārtībā, pieņemot likumu.

I.Čepāne

Vai tad pietiktu tiešām ar šīs normas atcelšanu? Vai tad nepietiktu ar šīs normas atcelšanu?

G.Rozmianecs

Jā, es jums varu zināmā mērā piekrist tam, ja tā norma būtu bijusi tāda, kā sākotnēji bez šiem termiņa ierobežojumiem, tad varētu pārrēķināt...

I.Čepāne

Un pēdējais. Sakiet, vai jums tāds priekšstats rodas jūsu vārdiem runājot, ka “šie neizdarīgie un kūtrie indivīdi”, kas ir ar mieru iet uz Cilvēktiesību biroju un daļēji par pazemoties un runāt par divu latu pensijas pielikšanu...

G.Rozmiaņecs

Nu, vairāk vai mazāk man ir priekšstats.

I.Čepāne

Jo katram tur pēc tiem aprēķiniem, kas ir lieta, ne vairāk kā divi lati...

G.Rozmiaņecs

Nu jā, jā... tāpēc jau arī uz Apsīša kunga jautājumu es saku, ka nu tāda būtiska labuma nevienam jau no tā nav bijis. Man ir jāpiekrīt.

I.Čepāne

Paldies.

A.Endziņš

Vai vēl ir jautājumi? Es saprotu, ka ne visiem pensionāriem bērni ir juristi, kas varētu ...

G.Rozmiaņecs

Nē, nu...

A.Endziņš

Cilvēktiesību biroja pārstāve, lūdzu?

A.Kovaļevska

Jūs runājat par to, ka viens no mērķiem bija novienādot šo situāciju. Vai jūs varat pateikt, kad tika pieņemts šis pārejas noteikumu 23.punkts?

G.Rozmiaņecs

Viņš tāpat tika pieņemts tad pat, kad tika izgrozīts šis 16.punkta...

A.Kovaļevska

Tādā gadījumā man ir jautājums. Vai nebija iespējams šo situāciju vienādot tādā veidā, ka vienkārši arī šai otrai grupai piešķirt tādu pašu iespēju, kā 16.punktā minētajai?

G.Rozmiaņecs

Redziet, es nebiju deputāts... Man žēl, ka man tādas iespējas nebija, bet ...

A.Kovaļevska

Un vēl jautājums. Jūs pieminējāt īpašuma reformu un runājāt par termiņiem un par to, ka tai ir jābeidzas. Bet, teiksim, vai jūs nesaskatāt atšķirību arī, teiksim, tajā apstākļi, ka šajā gadījumā nekādu iepriekš noteiktu termiņu nebija?

G.Rozmianecs

Piekrītu jums. Iepriekš sākotnēji likumā termiņš noteikts nebija.

A.Kovaļevska

Un man vēl jautājums par Satversmes 109.pantu. Vai es pareizi sapratu, ka jūs uzskatāt, ka Satversmes 109.pants tiek izpildīts, ja vien cilvēkam tiek nodrošināta vienkārša pensija, teiksim, nerunājot... ka Satversmes...

G.Rozmianecs

Nu tā ir.

A.Kovaļevska

Ka Satversmes 109.panta svērums ir tikai tāds, ka pietiek ar faktu, ka cilvēkam jau ir pensija.

G.Rozmianecs

Es tur citēju šo Satversmes tiesas izteikumu... spriedumu, kur šī analīze tik tiešām ir un tā pamatbūtība tāda ir - nodrošināt šo te...

A.Kovaļevska

Tātad jūs uzskatāt, ka Satversmes 109.pants tiek izpildīts, ja cilvēkam vienkārši kā fakts tiek piešķirta pensija.

G.Rozmianecs

Mūsu gadījumā pēc maniem ieskatiem viņš tik tiešām ir izpildīts.

A.Kovaļevska

Un pārējie apstākļi nav svarīgi, galvenais, ka ir pensija piešķirta.

G.Rozmianecs

Savā būtībā jā.

A.Kovaļevska

Paldies.

A.Endziņš

Paldies.

Vai ir vēl tiesnešiem kādi jautājumi? Nav. Paldies.

Līdz ar to turpmāk tiks uzklautā pieaicinātā persona - Latvijas Republikas Totalitāro noziegumu izvērtēšanas komisijas priekšsēdētājs Dainis Vanaga kungs.

Lūdzu!

D.Vanags

Augsti godātā tiesa un visi klātesošie! Es gribētu teikt, ka ar šo likuma pieņemšanu Saeima ir nonākusi tāda veida situācijā, ka mēs varam iekļūt Ginesa grāmatā, jo šīs personas, kas ir pieteikušies manā iestādē, ir 356 un neviens no šiem cilvēkiem... viņiem nav dota iespēja pārrēķināt šo pensiju, jo, lūk, to, ko šeit runāja, es neatkārtošu. Bet šī situācija ir tāda, ka runāt par to, ka šie cilvēki ir bijuši kūtri un neizdarīgi, un vēl tamlīdzīgi, tas ir pilnīgs absurds. Šiem cilvēkiem jau agrāk bija izziņas. Šīs izziņas viņiem izsniedza, viņiem šīs pensijas tika aprēķinātas par šiem gadiem, bet nevis kā par represijās pavadītiem gadiem, viņus aprēķināja vienkārši kā cilvēkiem, kuri ir dienējuši padomju armijā.

2000.gada 26.jūnijā Ģenerālprokuratūra atzina, ka tā nav vienkārša armija, ka tie nav vienkārši būvbataljoni, ka tie ir represijās pavadīti gadi. Pēc šī Ģenerālprokuratūras lēmuma šiem cilvēkiem tika rēķināti sertifikāti par represijās pavadīto gadiem. Un viņi arī daļēji saņēma.

Un tad pacēlās jautājums — nu bet kāpēc mums pensijas nepārrēķina? Būtība bija tāda, ka likumā nebija šāda norma ielikta. Tad šie cilvēki meklēja šo iespēju... nu un caur deputātiem virzīja uz Saeimu un tiešām Saeimā šis labojums nonāca. Un tika arī pieņemts.

Bet te ir šī absurda situācija, ka Latvijā nav neviena cilvēka, kurš pēc šī likuma varētu šo pensiju pārrēķināt, jo šī situācija ir kāda? Šie cilvēki... te ir dienests vācu armijā. Viņi tika ielikti filtrācijas tā saucamajās nometnēs. Pēc tam, kad viņiem vajadzētu atgriezties mājās un jau savā laikā jau tā laika padomju vara uzskatīja, ka par ilgu šie cilvēki ir turēti nometnēs... nu, ka kara gūstekņi nevar tik ilgi atrasties... tad 1946.gada 19.aprīlī PSRS Iekšlietu ministrija pieņem tādu lēmumu, ka, lūk cels šo būvkombinātu nr.7 Igaunijā un ka tur būs vajadzīgs darbaspēks. Un tad, kas notika? Šie cilvēki, kuri domāja, ka viņi laimīgi brauc mājās, ka ciešanas ir beigušās, viņus gan vilcienā, gan arī turpat uz vietas, gan arī atbraucot no šejienes, viņus iesauca it kā padomju armijā, bet principā viņi nonāca šajā te Narvā - Igaunijā, Silomē, kur nezinot, kādos apstākļos, viņi strādāja ar radioaktīvo rūdu, tāpēc trešdaļa nomira jau pēckara gados, viņu vairs šodien nav. Tie, kas varbūt mazdrusciņ tālāk tika un arī tika savā veidā radioaktivitātes devu saņēmuši, tie nomira nākošajos gados un ir palikuši apmēram... es domāju, vairāk par 500 cilvēkiem republikā viņu nav, jo šie cilvēki ir jau... viņi jau vairs nevar piecelties, viņi vairs nevar cīnīties par savām tiesībām. Un šeit zālē sēž arī Zigurds Liepiņš, kurš Latvijas arhīvos nopublicējis ir rakstu "Patiesība par latviešu karavīriem Sarkanās zvaigznes kalpībā pēc Otrā pasaules kara". Tur ir... es domāju, ka

klātesošajiem būtu ļoti labi iepazīties ar šo materiālu, tas ir uzrakstīts — tā ir viena vēstures lapaspuse, par kuru mums vajadzētu zināt.

Un mūsu iestāde bija tas iniciators, ka, lūk, šie cilvēki tiešām ir represijās pavadījuši šo laiku un ka viņiem arī pienākas par šo periodu kaut kas. Un šeit Saeimas pārstāvis runā par kaut kādiem 9 gadiem. Kādi deviņi gadi, ja tikai 2000.gadā prokuratūra izdeva atzinumu, ka tie ir represijās pavadītie gadi! Pirms tam par to vispār nebija runas.

Otra lieta. Likumu “Par pensijām” pieņēma tātad 2001.gada 20.decembrī. Nopublicēja viņu 2001.gada 28.decembrī. Un 2002.gada 1.janvārī viņš jau stājās spēkā.

Tātad šis īsais laika periods bija tas, kurā, lūk, šie cilvēki varētu pēkšņi meklēt šos dokumentus. Pie tam, šo dokumentu Latvijā ir ļoti maz. Latvijas valsts arhīvā ir tiešām maz... ir, kuriem ir izziņas, šie pamatdokumenti atrodas Sanktpēterburgā.

Es esmu šiem cilvēkiem, kuri ir nākuši pie manis, lai viņiem paātrinātu šo procesu, es esmu devis jau speciāli krievu valodā uzrakstītu formu, kurā viņš tikai ieraksta to savu vārdu un uzvārdu, jo zinu, ka šiem cilvēkiem uzkāpt uz manu iestādi trešajā stāvā ir jau grūti, nerunājot vēl par to, lai vēl par savām tiesībām un par pensijām cīnītos. Tie ir tie stiprākie vīri, kas vēl te kaut ko dara un par kaut ko... Es viņus... cieņa un gods viņiem ir.

Un tad, lūk, viņi aizpilda šo veidlapu un aizsūta uz Santpēterburgu. Jūs domājat, ka šīs atbildes atnāk mēneša laikā? Divus... viņi gaida pusgadu. Gaida septiņus mēnešus ... Nu, viņas atnāk. Bet ir tādas atbildes, kurās nav saglabājušies šie dati. Lielāko tiesu šie dati nav saglabājušies tām personām, kurām tika sabojāta veselība tur un viņus slimības pēc palaida mājās. Un līdz ko palaida uz mājām, tur nesaglabājās dokumenti. Un viņu nav.

Tad šiem cilvēkiem vienīgā iespēja kas ir... Viņi griežas tiesā ar pieteikumu konstatēt juridisku faktu par atrašanos tur un tur. Skaidrs, ka ir šie liecinieki... tie biedri, ar kuriem ir bijuši kopā, tie noliecina un tādā veidā viņš tiek... Un šie tiesu procesi arī nenotiek ātri. Zinot tiesu noslogotību, tas ir trīs un četri mēneši. Kā kuro reizi, dažreiz tas ir pusgads. Un šeit es tikai gribētu vienu teikt, ka šeit nav varbūt šis teorētiskais jautājums, par ko diskutēja Saeima, ka tur mēs pieņemām, mēs labu gribējām... un tamlīdzīgi. Te nav gribēts ne labs, ne slikts. Šis likums ir pieņemts pilnīgi nepārdomājot lietas būtību. Būtība ir tāda, ka šis labojums iegāja ar to, ka, lūk, ir PSRS Iekšlietu ministrijas galvenās rūpniecības uzņēmumu celtniecības pārvaldes nr.907 pārzinātajos darbos... Šie četri burti — PSRS — opozīcijas acīs izskatījās ļoti skaisti. Lūk, PSRS... ā... tie tad ir mūsējie, tad mēs arī nospiedīsim to pogu un šie deputāti nospieda šo pogu, nedomājot, par ko. Un radās šis balsojums, kaut gan pozīcijā domas dalījās, gan opozīcijā un ir... un tādā veidā viņš tika pieņemts. Par sekām netika domāts un arī nekas... kā tas būs uz priekšu, arī netika. Momentāni, pēc likuma pieņemšanas viņš tika ... Šis ir viens no labojumiem represēto lietās, kurš nav gājis caur mūsu komisiju, pārējie ir gājuši un šeit neviens nestrīdas par šīm normām, kuras ir iepriekš pieņemtas. Šis netika izskatīts mūsu komisijā, kaut gan viņš bija kā priekšlikums, ka vajag.... Reizē ar to, kad tika pieņemta šī te norma, es momentāni ziņoju Saeimas Cilvēktiesību komisijai — ko jūs esat izdarījuši! Jūs esat pieņēmuši normu, kura nedarbojas ne uz vienu cilvēku.

Nu tas taču ir absurds! Vai nu viņa ir jāatsauc, ir jāatceļ, jeb ir jāizdara kaut kāda kārtība, kā šo likumu realizēt.

Nu, pirmsvēlēšanu periods... ir šis laiks... nu, mēs paskatīsimies, mēs darīsim un tālāk par skatīšanu nav tikuši.

Tad es gribētu teikt tā un vēlreiz atgādināt Saeimas pārstāvim — šie cilvēki nav kūtri. Ir likums pieņemts. Viņi saskata šo normu, ka tas uz viņiem attiecas, viņi saredz to un viņi gribētu, lai šī norma realizētos un viņi nav vainīgi, ka Saeima pieņēma likumu, kurš tiešām ir jāieraksta Ginesa grāmatā.

Paldies par uzmanību.

A.Endziņš

Paldies, Vanaga kungs.

Vai tiesnešiem ir kādi jautājumi? Skultānes kundze.

I.Skultāne

Man nebūtu jautājums, drīzāk kā precizējums. Faktiski es sapratu no jums, ka tātad vairs nevar būt no šiem cilvēkiem tādi, kuri nav aizgājuši pensijā, ja? Tātad viņi jau sen ir... šie darbi bija līdz kuram? No 1946. līdz....

D.Vanags

Viņi visi ir... Līdz 1951.

I.Skultāne

Līdz 1951. Tātad viņi ir tādā vecumā, ka viņi jau sen līdz 1996.gadam...

D.Vanags

Viņi 1982., 1983.gadā pamatā visi aizgāja pensijā.

I.Skultāne

Tātad ne teorētiski, ne praktiski nevar vairs būt tādu cilvēku, kas šodien ietu pensijā, kas vēl nav aizgājuši un būtu bijuši šajos darbos, ja?

D.Vanags

Jā.

A.Endziņš

Paldies.

Ir vēl kādi jautājumi? Nav tiesnešiem? Cilvēktiesību biroja pārstāvim? Lūdzu!

A.Kovaļevska

Es vēl gribēju jautāt arī... Saeimas pārstāvis teica, ka ir vēl viena iespēja, kā šo normu, kā saka, iedarbināt, ir tad, ja piešķir no jauna represētā statusu. Varbūt jūs varat pateikt arī, vai ir iespējams, ka kādam no šiem cilvēkiem tiek piešķirts represētā statuss no jauna un tāpēc viņi varētu pārrēķināt?

D.Vanags

Šī situācija ir tāda, ka šiem cilvēkiem ir jau šis represētā statuss. Viņiem visiem principā ir piešķirts par to, ka viņi atradās filtrācijas nometnēs. Un pēc tam šī Igaunija viņiem nāca klāt.

Ir atsevišķas personas, kuras varbūt varētu... kuri ir tikai it kā Igaunijā iesaukti armijā... ir tādi, kas ir tajā Silamē bijuši. Bet pārbaudot šīs lietas, es esmu atklājis, ka šīs personas, kuras kandidē it kā... nu viņas arī ir dienējušas Silamē, viņas dienēja kā padomju armijas cilvēki un viņiem nebija sakara ne ar kādām represijām. Viņus vienkārši pēc vecuma iesauca, tāpat kā padomju laikā no Latvijas veda uz Karēliju, nez uz kurienu... tā tad latviešu cilvēki dienēja visur kur. Tās ir tās personas, kuras tika tur vienkārši iesauktas dienēt un viņas bija tās personas, kuras apsargāja šos cilvēkus un viņiem, bez šaubām, šis statuss netiek piešķirts, jo atrašanās tikai šajā te Igaunijā, nedod šo iespēju saņemt statusu. Viņiem ir jāatrodas šo politisko iemeslu pēc, kāpēc viņš tur ir. Lūk, tāpēc, ka viņš bija tajā vācu armijā, tāpēc, ka viņš bija šajā jau filtrācijas nometnē, lūk... jau viņš tika represēts vienreiz, tagad viņu represēja otrreiz un tās ir pavisam citas personas.

Un tāpēc mēs ļoti stingri šo skatāmies un ir bijuši gadījumi, jā... es dienēju Tallinā, tā tad man pienākas ... Nu nekas nepienākas. Tas cilvēks ir vienkārši dienējis tāpat, kā jebkurš cilvēks, kas ir dienējis padomju armijā un tā ir pavisam cita kategorija, jo šīs personas, kas tika ieliktas Igaunijas tajā celtniecības bataljonā, ne viņi zvērestu nodeva, ne viņi zināja, kad viņiem beigsies šis termiņš ... viņi principā tur atradās it kā uz mūžu. Un tikai pēc tam, kad Igaunijas valdība savējos savāza uz mājām ātrāk, tad arī Vilis Lācis savā laikā rakstīja vēstuli un teica, ka nu vajag tos karagūstekņus tur arī atvest mājās... Tas jau bija 1947.gadā. Vilis Lācis uzrakstīja vēstuli. Neviens jau viņu arī neklausījās. Un tikai tad, kad pienāca jau 1950.gads, tad tikai sāka viņus... nu tomēr laist, jo tas jau arī principā bija tāds pasaules, arī ārējo valstu spiediens. Kā tas var būt, ka karagūstekņi vēl atrodas piecus gadus pēc kara kaut kādās nometnēs! Jo starp viņiem bija arī ārzemju pilsoņi.

A.Endziņš

Paldies. Vai nav jautājumu? Rozmiaņeca kungam?

G.Rozmiaņecs

No jūsu teiktā es sapratu, ka jūs runājat tikai un vienīgi par šo te bataljona darbu, kas bija šajā Igaunijā? Ja?

D.Vanags

Jā, tikai par tiem.

G.Rozmianecs

Par visiem iepriekšējiem un agrāk esošajām kategorijām uz to tad tagad ...

D.Vanags

Nē, jo mēs izskatām tikai šo 907. pārvaldes pārzinātajos darbos un tie ir tie, kas ir Igaunijā un šis 907. attiecas tikai uz Igauniju un nevis uz citām vietām.

G.Rozmianecs

Nu, jā, viss skaidrs.

Nu bet tad jūs arī piekrītat, ka ja šie Saeimas deputāti liekot iekšā šos grozījumus atzītu šo te papildus vēl trīskāršā apmērā... būtu pieņēmuši arī procesuālo normu, tad problēmu nebūtu? Procesuālo normu, kā to var pārrēķināt... vienlaicīgi... Nebija jau uz to brīdi vairs šī iespēja pārrēķināt nebija, jūs pareizi pateicāt — pieņēma deklarāciju... jā... viņi tādi un tādi, bet procesa nav.

D.Vanags

Nu bet atvainojiet... Šī situācija ir apmēram tāda. Kad es mācījos 6.klasē, mani kā pionieri aizveda uz Salaspili un es tur apskatījos to monumentu un tā tad es esmu bijis Salaspilī un reizē ar to man ir jāpiesūkst statuss? Šeit šī situācija... ir nosaukta noteikta norma, pēc kuras cilvēkam pārrēķina pensiju, bet viņam neviens to nepārrēķina. Nu, vai nav absurds! Un būtība ir tāda, ka tā tad likumdevējam tas bija jāizdara nekavējoši un diez vai vajadzēja šiem vecajiem vīriem te meklēt taisnību Cilvēktiesību birojā, meklēt šeit, nākt šeit un kavēt Satversmes tiesai laiku, to vajadzēja pašiem izdarīt. Nevis ar tādu ārkārtēju centību, kā jūs pašlaik cenšaties pierunāt par to, ka šis pieteikums ir noraidāms. Nu tas ir muļķīgi. Šeit sēž cilvēki, uz kuriem tas attiecas un viņi nekādi nesapratīs, ja šis pieteikums tiks noraidīts. Tam ir jāatrod risinājums. Kāds šis risinājums? Tā ir cita lieta. Bet tas ir jāuzliek par pienākumu vai nu Saeimai, lai viņi sakārto šo noteikto normu, lai dotu šiem cilvēkiem pārrēķināt... Jo es saprotu, ka tikpat vienkārši var saiet kopā Saeimā un teikt — mēs nobalsosim, un tādas normas vispār nav bijis. Tikai es gribētu teikt kādu... kas paliks šo cilvēku dvēselēs, kas ir šo normu ieraudzījuši un viņi tiešām redz... redziet, tomēr mums pēc tik ilgiem gadiem ir atcerējušies... Igaunijā šāda veida norma tika pieņemta 1993.gadā un viņiem trīskārtīgi ieskaitīja tieši šo stāžu. Latvijai, redz, vajadzēja septiņus gadus pierādīt ka tomēr tā ir represīva iestāde. Nu žēl, ka tā ir. Mēs savu vēsturi īsti necienām.

G.Rozmianecs

Paldies. Man vairāk jautājumu nav.

A.Endziņš

Skultānes kundze.

I.Skultāne

Man būtu jautājums Saeimas pārstāvim. Jūs vairākkārt uzdevāt šos jautājumus... ka ja Saeima būtu paredzējusi šo procesuālo normu.... tad man jautājums jums būtu tāds: kā jūs uzskatāt, kādai būtu jābūt bijušai šai procesuālajai normai, lai šīm personām tādā likumā paredzētos periodus ieskaitītu stāžā līdz 1991.gadam?

G. Rozmīņecs

Nu, savā būtībā jau droši vien ļoti līdzīga, kāda ir 16.punkta norma.

I.Skultāne

Nu, teiksim, kam būtu jābūt... teiksim, jūs tā uztverat... es saprotu, ka jūs domājat, ka ir īpašai šai kārtībai jābūt, šai normai... Nu, kāda viņa būtu?

G.Rozmīņecs

Nu, kā es saku.... Nu viņa droši vien varētu būt bijusi ļoti līdzīga tai, bet viņai bija jābūt. Ja ir materiālo tiesību norma, tad arī procesuālā... Nu, bet kā mēs tur rēķinām... Nu bet viņai bija jābūt...

I.Skultāne

Jā... Un, ja piemēram, tik tiešām šajā 16. punktā nebūtu šie vārdi "no 1991.gada 1.janvāra"... Tad būtu tā procesuālā kārtība noteikta?

G.Rozmīņecs

Būtu.

I.Skultāne

Tad būtu. Paldies.

A.Endziņš

Man vēl tāds papildus jautājums. Vai jūs uzskatāt, ka jebkurai materiālo tiesību normai ir jābūt ir pamatotai jeb nodrošinātai ar procesuālo normu...? Jeb materiālā norma var būt arī tieši piemērojama?

G.Rozmīņecs

Varētu būt tieši piemērojama. Bet, ja tā materiālā norma ir tikai tāda, kāda viņa ir, kā arī kungs šeit pareizi pateica, ka deklaratīva... tad viņai vajadzēja būt šai procesuālajai normai... Var

arī tur tajā pašā mēģināt iekļaut šo te kārtību, bet nu viņas tur nav. Tas ir jāatzīst. Viņa bija vajadzīga.

A.Endziņš

Paldies.

Ir vēl kādi jautājumi? Nav.

Līdz ar to lietas izskatīšana pēc būtības ir pabeigta. Tiek atklātas tiesu debates.

Vārds debatēs tiek dots pieteikuma iesniedzēja pārstāvei Anitai Kovaļevskas kundzei.

Lūdzu!

A.Kovaļevska

Paldies.

Tātad mēs dzirdējām Saeimas pārstāvja viedokli, mēs dzirdējām Vanaga kunga viedokli un tas, ko es vēlreiz gribētu uzsvērt un teikt...

A.Endziņš

Es atvainojos... Es neprecizēju, cik ilgs laiks būs vajadzīgs?

A.Kovaļevska

Es domāju, ka pietiks ar desmit minūtēm.

A.Endziņš

Tātad desmit minūtes. Iebildumu nav? Lūdzu!

A.Kovaļevska

Tas, ko es vēl vienreiz gribētu uzsvērt, ir, pirmkārt, tas, ka es nepiekrītu Saeimas pārstāvja viedoklim, ka 109.pants tiek izpildīts ar to vien, ka cilvēkam tiek piešķirta pensija. Manuprāt, šāds 109.panta skaidrojums ir pārāk šaurs. Es uzskatu, ka no 109.panta izriet tiesības saņemt pensiju tādā apmērā, kādā to ir paredzējis likums un apstrīdētā norma to liedz.

Tālāk. Kas attiecas uz diskrimināciju, uz vienlīdzību. Tātad Saeimas pārstāvis teica, ka šeit nav, jo šeit ir bijis objektīvs pamats šādai atšķirīgai attieksmei. Es gan, godīgi sakot, nevarēju īsti atrast šo objektīvo pamatu, un kā attaisnojums tika minēts arī tas, ka tika novienādota šī situācija, taču, kā redzams, tad līdz 1999.gada izdarītajiem grozījumiem bija spēkā norma, kas ļāva pārrēķināt pensijas, ja papildinās stāžs līdz 1996.gadam un šis 23.punkts, par kuru ir teikts, ka tika vienādota šī situācija, viņš tika pieņemts tajā pašā reizē, kad tika izdarīti grozījumi tajā 16.punktā. Un tātad būtībā nevar teikt, ka bija mums divas dažādas situācijas un tika vienādotas un turklāt, ja arī vienādoja, tad bija šī iespēja vienādot, teiksim, cilvēkiem labvēlīgā virzienā nevis cilvēkiem, teiksim, nelabvēlīgā virzienā...

Tas arī būtu viss. Un es vienalga tiešām tomēr uzskatu, ka apstrīdētā norma ir pretrunā gan ar 109., gan ar 1.pantu, gan arī ar 91.pantu un lūdzu augsti godāto Satversmes tiesu atzīt šo apstrīdēto normu neatbilstību iepriekš minētajām Satversmes normām. Paldies.

A.Endziņš

Paldies.

Vārds debatēs Saeimas pilnvarotajam pārstāvim Rozmiaņeca kungam.

Cik jums būtu laiks vajadzīgs?

G.Rozmiaņecs

Ziniet, es domāju, ka es runāšu ļoti īsi.

A.Endziņš

Cik tas ir?

G.Rozmiaņecs

Es domāju, ka ar piecām man pietiks.

A.Endziņš

Lūdzu!

G.Rozmiaņecs

Es gluži vienkārši negribu atkārtot to, ko jau es teicu pirms tam, es tikai vēlreiz gribu likt akcentu uz šo pašu pamatbūtību. Tātad uz šo priekšmetu — par šīs konkrētās normas atbilstību Satversmes 1., 91. un 109.pantam.

Nu jā... mēs te faktiski sākam būtībā runāt pavisam par ko citu. Šī norma, kā es centos un ar saviem argumentiem jau to mēģināju argumentēt, viņa ir atbilstoša Satversmei pati par sevi. Tur nekā tāda neatbilstoša nav nevienam šim Satversmes punktam. Bet tik tiešām, ja ir šī kategorija cilvēku, kuri ir šajos darba bataljonos Igaunijā bijuši un viņiem tagad būtu šī vēlēšanās, bet, es vēlreiz atkārtuju, to Saeima var izdarīt vispārējā kārtā, pieņemot attiecīgus grozījumus, kādi būtu nepieciešami, lai sāktu realizēties šī norma.

Tāpēc mēs nevaram, pēc maniem ieskatiem, nekādā gadījumā šo tiesību normu tā, teikt, pagrūst apakšā zem Satversmes šiem pantiem, ka nu, lūk, viņa neatbilst. Jo Vanaga kungs pareizi pateica, ka viņš runā tikai par šīm personām. Tātad par tām pārējām nav objektīvu apstākļu, kāpēc viņas tur īstenībā ir nokavējušas. Nu nav.

Ja lielu lielais vairums - 9,6 tūkstoši pēc lietas materiāliem... varbūt es mazliet kļūdos... to visu realizējuši ir. Un daži, pārsvarā te teica, ka desmit iesniegumi, un puse nemotivēti... visi nokavēja... Tātad teikt, ka tā norma nav atbilstoša, nu, pēc maniem ieskatiem, tas nav iespējams.

Tāpēc uz visu to, ko es teicu tagad un pirms tam runā, lūdzu jūs atzīt, ka šī norma ir atbilstoša gan Satversmes 1., 91. un 109.pantam.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies.

Vai lietas dalībnieki vēlas vārdu replikai?

A.Kovaļevska

Nē, paldies.

A.Endziņš

Saeimas pārstāvis? Ministru kabineta pārstāve? Nē.

G.Rozmāņecs

Nē, arī man replikas nebūs. Paldies.

A.Endziņš

Paldies.

Tiesa, apspriežoties uz vietas, nolēma, ka spriedums tiks pasludināts šā gada 23.decembrī pulksten 14.00 Satversmes tiesas sēžu zālē.

Stenogrāfiste

M.Ceļmalniece

Tiesas sēdes sekretāre

E.Freimane